

12. međunarodna konferencija institucije ombudsmena za oružane snage

od 26. do 30. oktobra 2020.

Izjava s konferencije

Budući da se Međunarodna konferencija institucije ombudsmena za oružane snage (ICOAF) održava već 12. godinu, ona podstiče razmjenu iskustava i produbljuje saradnju među institucijama ombudsmena.

Iako je prvobitno bilo planirano da domaćini konferencije zajedno budu DCAF – Centar za upravljanje sektorom sigurnosti iz Ženeve i Komisija za federalne oružane snage Parlamenta Austrije u Beču, zbog ograničenja uslovljenih pandemijom COVID-19, 12. konferencija ICOAF-a održana je online od 26. do 30. oktobra 2020, a domaćin je bio DCAF. Konferencija je bila fokusirana na uticaj pandemije COVID - 19 na institucije ombudsmena.

Kao što je to bio slučaj i ranijih godina, konferencija je obuhvatila institucije ombudsmena za oružane snage iz skoro 50 država. Tokom konferencije ICOAF je uspio dalje ojačati svoje djelovanje kao platforma za promoviranje demokratskog nadzora nad oružanim snagama, sprečavanje lošeg upravljanja i kršenja ljudskih prava.

Ova izjava s konferencije poslužit će kao sažetak dobrih praksi o kojima se razgovaralo, a ne kao obaveza da se tako postupi ili primijene date prakse. Svaka institucija ombudsmena ima jedinstven i poseban mandat, stoga sve dobre prakse ne moraju biti relevantne za sve učesnike konferencije.

Učesnici izjavljuju sljedeće:

Uvod

1. Na osnovu uspjeha ranije održanih 11 međunarodnih konferencija institucije ombudsmena za oružane snage u Berlinu 2009, Beču 2010, Beogradu 2011, Otavi 2012, Oslu 2013, Ženevi 2014, Pragu 2015, Amsterdamu 2016, Londonu 2017, Johannesburgu 2018, te Sarajevu 2019, konferencija 2020. godine teži osnaživanju institucija ombudsmena u svjetlu pandemije COVID- 19, te jačanju saradnje i razmjene dobrih iskustava među nezavisnim institucijama nadzora.
2. Uviđamo da je ICOAF uspostavljen kao važan međunarodni forum za promociju i osiguranje demokratskog nadzora nad oružanim snagama, s učesnicima koji dijele zajedničke težnje da se spriječi loše upravljanje i kršenje ljudskih prava.
3. Prepoznajući da je kontekst svake države jedinstven, ističemo značaj stalnog vođenja dijaloga među institucijama ombudsmena s ciljem promocije i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda u okviru i od oružanih snaga.

Uticaj pandemije COVID-19 na oružane snage

4. Iako oružane snage uglavnom nemaju primarnu ulogu u odgovoru na zdravstvenu krizu, odgovor na pandemiju jeste novi zadatak za mnoge oružane snage, te je velika većina institucija ombudsmena izjavila da su na raspolaganju vlastima u borbi protiv pandemije COVID-19, pružajući uglavnom medicinsku i logističku podršku, kao i pomažući u održavanju reda i zakona, posebno kako slijedi:
 - a. Pružanju logističke podrške /transport, medicinska oprema, PPE, kreveti i kapaciteti za skladištenje)
 - b. Distribuciji opreme za ličnu zaštitu (PPE)
 - c. Postavljanju poljskih bolnica i osposobljavanju vojnih zdravstvenih kapaciteta za prijem civilnih pacijenata
 - d. Dobrovoljnom davanju krvi
 - e. Kontrolu granica
 - f. Pružanju pomoći policiji u nadzoru nad poštivanjem propisa tokom zabrane kretanja i policijskog sata, te drugim sigurnosnim pitanjima
5. Učesnici su primijetili da su brojne druge redovne vojne aktivnosti morale biti obustavljene zbog pandemije COVID-19, uključujući sve vojne operacije koje se smatraju „nepresudnim“ (npr. obuka, vježba, opća uprava) kao i obrazovanje u većini vojnih škola.
6. Učesnici su istaknuli značaj opreme i zaštite pripadnika oružanih snaga za izvršenje zadataka vezanih za borbu protiv pandemije COVID-19.
7. Učesnici su još jednom ukazali na važnost održavanja bliskih veza s komandom oružanih snaga sa zadatkom da se provodi nadzor nad oružanim snagama u angažmanu na suzbijanju pandemije COVID-19.

Uticaj mjera protiv pandemije COVID-19 na slobodu i prava građana, uključujući i one u uniformi

8. Na konferenciji je utvrđeno mnoštvo zakonskih i praktičnih mjera, uključujući i vanredno stanje, koje vlade uvode u borbi protiv pandemije COVID-19, a najčešće su kako slijedi:
 - a. zabrana određenih vrsta događaja i aktivnosti
 - b. nametanje higijenskih i mjera fizičke udaljenosti
 - c. nametanje različitih oblika samoizolacije, poluzatvorenosti i karantina
 - d. uvođenje policijskog sata
 - e. nalog za nošenje maski u javnom zatvorenom/ili otvorenom prostoru
 - f. zatvaranje određene vrste trgovina i restorana

Učesnici su ukazali na to da se mnoge od ovih mjera mogu odraziti na poštivanje ljudskih prava.

9. Napominjući da neke od navedenih mjera mogu uključivati restrikcije određenih ljudskih prava (kao što je sloboda okupljanja ili sloboda kretanja), učesnici su ponovili kako takve restrikcije moraju biti propisane zakonom proporcionalno, pravovremeno te se moraju redovno procjenjivati. Dalje, vlasti moraju objaviti razloge za restrikcije na jasan i nedvosmislen način.

Mora se predvidjeti uticaj svake zakonske restrikcije i mora izostati samovolja.

10. Uz mnoge odluke koje su donesene pod okriljem hitnih ovlaštenja tokom krize izazvane pandemijom COVID-19, ključno je da institucije ombudsmena nastave nadzor nad njihovom primjenom, tj. da osiguraju djelotvornost, legitimnost, zakonitost i poštivanje ljudskih prava i vladavine zakona.
11. Učesnici potvrđuju važnost nezavisnosti institucija ombudsmena u osiguravanju da one mogu efikasno izvršavati svoj mandat tokom pandemije COVID-19. Kakve god su mjere koje vlade uvode u borbi protiv pandemije COVID-19, one ne smiju ometati rad institucija ombudsmena i provođenje njihovih ovlaštenja.
12. Institucije ombudsmena trebaju biti proaktivne u identificiranju potencijalnih izazova i prijetnji u pogledu poštivanja ljudskih prava tokom pandemije COVID -19, koristeći svoja ovlaštenja u punom kapacitetu i pronalazeći inovativne načine kako bi se prevazišle prepreke koje je nametnula pandemija COVID-19.

Žalbe – razmatranje u vrijeme pandemije COVID-19

13. Učesnici su izvijestili da se broj žalbi primljenih od izbijanja pandemije COVID-19 razlikuje. Polovina učesnika kazala je da su primili isti broj žalbi kao i obično; četvrtina je dobila više žalbi nego što je uobičajeno, dok je druga četvrtina dobila manje žalbi od uobičajenog broja.
14. Suprotno od općih institucija ombudsmena gdje je njih trećina izjavila da su imali smanjenje broja žalbi od izbijanja pandemije COVID-19, nijedna specijalizirana institucija ombudsmena nije primijetila sličan trend. Zapravo, polovina specijaliziranih institucija ombudsmena prijavila je povećanje broja žalbi.
15. Učesnici ističu da se većina primljenih žalbi pripadnika oružanih snaga odnosi na njihovo angažiranje tokom pandemije COVID-19 i rizik/posljedice pandemije COVID-19, uslove rada i tretman pripadnika i obveznika. U tom smislu, učesnici su ukazali na potrebu da se osigura da rezultat vrijednog doprinosa oružanih snaga u borbi protiv pandemije COVID -19 ne budu lošiji uslovi za izvršenje njihove službe.
16. Iako nema mnogo učesnika koji su prijavili da su primili žalbe građana vezane za odgovor oružanih snaga na pandemiju COVID-19, oni koji jesu kazali su da se žalbe uglavnom odnose na preveliku upotrebu sile ili zloupotrebu ovlaštenja od strane vojnog kadra.
17. Učesnici su istaknuli značaj dobrih odnosa civila i vojske tokom krizne situacije, posebno onih koji se tiču svakodnevnog života građana. Pozvali su svoje vlade da detaljno ispituju sve slučajeve u kojim je prijavljena prevelika upotreba sile ili zloupotreba ovlaštenja od vojnog kadra. Institucije ombudsmena trebale bi pažljivo pratiti takve slučajeve.
18. Učesnici su istaknuli da pandemija COVID-19 može uticati na odlučnost i motivaciju građana da se žale. Kako bi se osiguralo da institucije ombudsmena budu dostupne i vidljive građanima, uključujući i one u uniformi, potrebno je identificirati sljedeće dobre prakse tokom pandemije COVID-19:
 - a. Bez obzira na trenutni način rada, institucije ombudsmena trebale bi omogućiti podnošenje žalbi online, poštom ili lično;
 - b. Pored već uspostavljenih metoda podnošenja žalbi putem e-maila ili u online formatu na službenu veb-stranicu, institucije ombudsmena trebaju također ispitati mogućnost prijema žalbi putem društvenih mreža. One se mogu osloniti na postojeću praksu

korištenja društvenih medija u tu svrhu kroz priručnik DCAF-a *Social Media Guide for Ombuds Institutions*.

- c. Zavisno od njihovog mandata, institucije ombudsmena trebaju ohrabriti građane da sarađuju s njima, održavati i jačati transparentnost svog rada i očuvati imidž nezavisnog psa čuvara svojim prisustvom u medijima, posebno tokom povećanog stresa javnosti kao što je ovaj uzrokovan pandemijom COVID-19.
- d. Mogu sarađivati s drugim akterima kao što su parlamenti i sudski organi, kako bi educirali građane, uključujući i one uniformirane, o njihovim pravima u vanrednim okolnostima.

Uticaj pandemije COVID-19 na rad institucija ombudsmena na terenu

- 19. Pandemija COVID-19 najviše je pogodila aktivnosti koje se odnose na planirani i neplanirani rad na terenu i posjete oružanim snagama. Većina učesnika izjavila je da su morali u potpunosti prekinuti ovu važnu aktivnost.
S obzirom na to da je moguće da pandemija COVID-19 neko vrijeme i dalje bude glavna prijetnja za zdravlje ljudi, učesnici su ukazali na potrebu da se pronade neki pogodniji način posjete vojnim objektima, tako da se one obavljaju uz dodatne mjere sigurnosti kao što je održavanje distance i nošenje zaštitne opreme.
- 20. Praksa posjeta oružanim snagama u inozemstvu više je pogođena nego praksa posjeta u zemlji, a skoro svi učesnici izjavili su da je ona potpuno prekinuta. Kako ove posjete znače međunarodna putovanja, koja su značajno reducirana po izbijanju pandemije COVID -19, učesnici su se saglasili u mišljenju da postoji velika potreba da se dalje razgovara o tome kako nastaviti ovu aktivnost u bliskoj budućnosti. budući da:
 - a. Pripadnici oružanih snaga angažirani u inozemstvu ne bi trebali biti ostavljeni bez nekog adekvatnog načina koji će spriječiti zabrinutost o njihovom statusu, uslovima službe i drugim pitanjima;
 - b. Ovi načini/kanali trebaju obuhvatiti i interne i eksterne mehanizme oporavka/liječenja;
 - c. Pandemija COVID-19 ne treba uticati na mogućnost da se lokalno stanovništvo žali zbog djelovanja međunarodnih snaga na terenu;
 - d. Postoji velika potreba da se ispituju mehanizmi za provođenje nadzora terena na daljinu.

Institucije ombudsmena nakon pandemije COVID-19

- 21. Učesnici su kazali da je, iako institucije koje predstavljaju mogu imati različite mandate i razlikovati se međusobno, pandemija COVID-19 uticala na sve njih na veoma sličan način.
- 22. Saglasili su se u tome da je najveći izazov koji je pandemija COVID-19 nametnula institucijama ombudsmena kako osigurati kontinuitet u radu, a istovremeno i dobro zdravstveno stanje zaposlenika.
- 23. Iako su prošle različite teškoće u organizaciji rada na daljinu, sve institucije su uspješno prešle na ovaj način rada i upotrebu online komunikacije.
- 24. Stičući sposobnost za efikasno obavljanje rada u digitalnom okruženju, institucije su povećale nivo spremnosti za buduće slične događaje.
- 25. Što su strožije mjere protiv pandemije COVID-19, mora biti strožiji i nadzor nad njihovom primjenom. Ključna stvar u radu institucija jeste davanje doprinosa za što veću odgovornost onih koji su zaduženi za provođenje mjera.

26. U procesu vraćanja u normalan život, institucije će imati važnu ulogu da osiguraju da se svi akteri, uključujući i oružane snage koji privremeno dobiju drugu ulogu i odgovornost, vrate svojim redovnim, zakonom propisanim aktivnostima.
27. Imajući u vidu mogućnost rezanja budžeta u vremenu nakon pandemije COVID-19, institucije mogu preduzeti aktivnosti na sprečavanju rezanja budžeta, mogu raditi s onima koji odlučuju o budžetskim potrebama i unapređivati kapacitete svojih kadrova.

Zaključci

28. Učesnici su prepoznali i dali veliku podršku naporima DCAF-a da pripremi i dostavi pregled pandemije COVID-19 prije konferencije. ICOAF poziva DCAF da objavi izvještaj koji bi sadržavao sve ključne nalaze i preporuke iz ovog pregleda.
29. ICOAF je platforma za razmjenu informacija, dobre prakse i iskustva među partnerskim institucijama. Prepoznajući kako ICOAF raste – da 12 ICOAF s više od 100 učesnika predstavlja skoro 40 država – jeste zaista dokaz toga – što ukazuje da DCAF treba dalje ispitati mogućnost budućih događaja koji će efikasno jačati saradnju, npr. u okviru među-ICOAF aktivnosti i saznanja kako riješiti određene potrebe institucija ombudsmena pojedinačno.
30. Ono što je već definirano kao potreba za međunarodnom saradnjom među partnerima ICOAF-a jeste međunarodna misija (vojni angažman u inozemstvu). Kako je pandemija COVID-19 značajno uticala na mogućnost da institucije ombudsmena odlaze u posjete u inozemstvo, učesnici traže od DCAF-a da ispita kako se dalje može osnažiti međunarodna razmjena informacija i iskustava među institucijama ombudsmena s ciljem odgovora na izazove, a istovremeno poštovati sve posebnosti državnih zakona i institucionalni okvir institucija ombudsmena.
31. ICOAF nastavlja biti platforma za jačanje dijaloga među institucijama ombudsmena i jačanje saradnje i mreže. Buduće konferencije nastavit će širiti i jačati tu saradnju.
32. ICOAF ostaje otvoren za sve relevantne institucije iz država koje nisu učestvovala u radu ranijih konferencija.
33. Sljedeća, 13. konferencija ICOAF-a bit će održana u Sidneju, u Australiji, u oktobru 2021.

30. oktobra 2020.